

Давид Перовић

Православни богословски факултет, Универзитет у Београду

У дијалогу са кинематографском христологијом

Десет кратких резова

У поводу филмских остварења

Последње Христово кушање

Марџина Скорцезеа,

Сйрадање Христово

Мела Гибсона,

Да Винчијев код

Рона Хауарда

и

Мери

Абела Фераре

Сажетак: На почетку наше филмске репортаже богословски профилисане — нашег учешћа у завођењу реда у хаосу филмске христологије, па сходно томе и писане језиком покретних слика или светлописа — сећамо се и нашег истинског сродства са Христом (Дап. 17, 28). Чињеница је да су сви људи носиоци Христове иконе, и баштиници потенцијала Његова подобја. И док се нехришћани због своје икониčnosti представљају као жива, личносна и оригинална уметничка дела расута по свему свету као унутар неке планетарне галерије без зидова и таванице, дотле хришћани путем Миропозања, Крштења (догостања — израз Дионисија Ареопагита, или бића славе — израз сиријских богослова) и Евхаристије, постају освештана, есхатолошка и божанска ремек-дела, живе иконе унесене у свету Литургију; саме живе иконе свих Светих — сабране са свих крајева света у Једну Свету Саборну и Апостолску Цркву. У њој те живе иконе онда и остварују своје есхатолошко подобје, све време грађено онтолошко-естетски и подвижно-евхаристијски, и вођено ка црквеној ипостасности; конкретно, ка охристовљености. Због тога се хришћани називају родом Христовим (Дап. 17, 28–29), сутелесницима и сукрвницима Његовим, месом меса Његовог и костима костију Његових (в.: Николај Кавасила, Живот у Христу, РГ 150, 593D). То су они људи што су произашли из бање поновног рођења водом и Духом; они који су били помазани Духом и прикључени помазању старозаветних пророка, цара и свештеника; они који су се обукли у Христа и причестили се Њиме као насušним Хлебом и насušним Пићем. А тај Хлеб и то Пиће опет и опет, преносни су на наш целокупан телесно-душевни састав, на корист саме наше црквене душе и тела.

Кључне речи: Кушање, филм, кинематографска христологија, Свети Грал, Приорат, кодовање, декодовање, природа, ипостас, грех, психологија-сензуалност-сексуалност, страсти, непорочне страсти, воља, гномичка воља, уподобљење, кеносис.

1

Пример једној анџи-филма о Христџу

Последње Христџово искушавање (кушање: Јеврејима 2, 18) — филм Мартина Скорцезеа — ни издалека не прожима гледаоца онако како то на пример чине визуелне јеванђелске и теолошке рефлексџе Ејзенштајна, Пудовкина и Довженка, Бергмана, Бресона и Тарковског, Капре и Вајлера, Роселинија, Пазолинија, Парацанова и Абуладзеа, Линча и Фераре, најзад, Гипсона. За разлику од њихових остварења са јеванђелском и теолошком тематиком, остварење Скорцезеа веома је удаљено од јеванђелског и васкрслог Исуса Христа Богочовека. Овај аутор стоји угњежден на једној од најудаљенијих кружница у односу на Христа, како је иначе ава Доротеј представио све наше положаје у односу према Христу, Кога као централног свако од нас људи и дотиче, или се од Њега удаљава, при том остајући на својој кружници. Уместо стваралачког приступа теми и Христу, приступа који би побуђивао савесност и гарантовао озбиљност, Скорцезеов приступ је сензационалистички и неуобичајен чак и за политику и дипломатију рада холивудских богова таштине, славе и богатства, с једне стране, и политику и дипломатију рада римокатоличких, ватиканских експерата и портпарола за медије и комуникацију, с друге стране. Ако су босови овајпут и предузели консултације са експертима, сами босови су својим саговорницима на крају ипак подметнули змијско јаје, тако да од *Hollywood*-а (*Светџа Гора*) није остало ни слово *h*. Када то кажемо, ми имамо на уму чињеницу да хришћани итекако имају знања о тајнама филмске Империје! Холивудски филмски центар као целулоидни и електронски, сателитски и дигитални шатл моћи, заједно са остатком планетарне Алијансе филмских центара, кућа и студија што заједно сачињавају планетарну филмску Империју, непрестано ради на реконструкцији и анимацији целокупне светске историје. Он дакле ради на романсирању и биографисању неизбројивог мноштва историјских личности.

Филмски стваралац само у жанру документаристичког и репортажног приповедања и извештавања о догађајима и личностима, и само када не коментарише неверљиво и с циљем фалсификовања истине, може да избегне искушење манихејског, гностичког и докетистичког гледања на историју, на њене личности и на догађаје! При том, код примене категорије чулног и фантазмагоричног на јеванђелско ткиво, треба увишестручити опрез. Сада пак, запитајмо се шта је Скорцезе, језуитски васпитаник и маг покретне слике, *actually* учинио са јеванђелском грађом? Прекрајао ју је до степена саме хуле на Духа Светога, а да због тога никоме није морао да положи нити један рачун. Тако он само као умишљени ауторитет, а баш нимало као римокатолички конвертит и активиста, у сарадњи са калвинистом Полом Шредером сценаристом, не успева да пројави баш ниједну ваљану хришћанску рефлексџу о Христу, а која би бар у римокатоличкој веронауци била од употребне вредности. Тако су се онда обојица, и редитељ и сценариста и нашли на удару латинске пословице: *Quod licet Iovi, non licet bovi* (*Штџо ѝриличи Јуџиџтеру, не ѝриличи вољу*). Манипулишући религијским синкретизмом и амалгамима, они појединачно нису ништа досад непознато и у самој историји хуле на Христа, дали; осим што су облапорно посрљали да се окушају на теми „*Христџове ѝсихолоџије, сензуалностџи и сексуалностџи*“??? — последњој од тема те врсте којом би један декадентни хришћанин-уметник могао да се позабави, и то само овлаш и атрактивно. Наиме, многобројна гностичка и апокрифна јеванђеља, све до данас, баш као и данас, нису, нити ће сутра моћи да престану самога Христа да сумњиче за поштење, и да *кодују* и *декодују*

непатвореност Његове богочовечанске тајне и Његовога Домостроја спасења. Заиста, нечистима све је нечисто. А холивудски маг Скорцезе и његови сарадници, само су се и сами надовезали на отрцане приче: о Крсту на коме је било приковано тело другог човека, а не Богочовека Исуса Христа; о „*Њравом Исусу*“ који је остао жив и избегао у Индију (Кашмир), где је наставио да живи подвигом будистичког монаха и пророка, па се доцније оженио и скончао у дубокој старости; о Марији Магдалини — наводно — *војвојкињи ѡрвих хришићана*, коју Сионски приорат поштује као *Бојињу* и *Божанску Мајку*, *извор светије женстйвеносстйи*, о чијој утроби *Темјларско оѡкровење* говори као о *Светѡј Крви*, *Светѡм Гралу*, док о наводном Исусовом и њеном сину??? — он говори као о зачетнику краљевске лозе Меровинга, која је осам векова владала Француском, док најзад није постала оснивач свих европских династија(!) А оне, краљевске породице Европе, наводно, управо зато носе у себи *Светѡу Крв* (*Sang Real*), односно *San Graal*. Па ипак, гноса о тој *светѡј крви* у датом случају није путир из Јеванђеља!, — већ је то легенда сачињена од мешавине фолклора, романтике и митологије; легенда повезана са животом династије Меровинга.

Али, тек нас у вези са том династијом чекају разочарења. Златни век Меровинга настао је под Клотаром II (6–7 век) и Дагобертом I (7 век). У крвавим династичким борбама само је једна личност остала честита и светла образа — света Радегонда. Она најпре бива насилно удата за Клотара I, а затим са дозволом напушта двор, и оснива манастир недалеко од Пуатјеа. Њена сушта супротност је Фредегунда, љубавница-жена-распуштеница, па опет жена Хилдеберта II, одговорна за убиство епископа Руанског, светог Претекстата (убијеног током Литургије). Нарочито је Брунхилда била једна краљица оптерећене савести. Због чега? — Због уморства десеторице краљева, и епископа вијенског, светог Дезидерија. По смрти Дагоберта I, јединог *доброј краља* Меровинга, ову династију ће сачињавати такозвани *краљеви-никојовићи* (*rois-fainéants*) (в.: *Народне цркве у Шѡанији и Француској*, у: Џон Мајендорф, *Имѡеријално јединстйво и црквене ѡделе*, Крагујевац 1997, 281–282).

Носсталија за изѡубњеним рајем — И колосални антрополог Мирча Елијаде подсећа нас на тајну Грала као на европски мит, који, иако само посредно везан за симболизам и обреде *Седишстѡа*, ипак доприноси његовом укључењу у један још опсежнији симболизам. Из епизоде легенде о Парсифалу и краљу рибару у којој се говори о тајанственој болести која је потпуно опхрвала старог краља, сазнајемо да је само он, Парсифал, познавао тајну Грала. Осим краљеве болести, рушило се и распадало и све друго: палата, торњеви, вртови. Животиње се више нису размножавале, дрвеће више није доносило плода, извори су пресахњивали. Краља су безуспешно лечили многи лекари; посећивали су га многи витезови, сваки разговор је почињао питањима о краљевом здрављу.

Само се сиромашан, непознат и смешан витез Парсифал, занемарене углађености, устаљеног реда и учтивости, упућује право краљу, да би га тамо, без увода, питао: *Где је Грал?* Тога тренутка наступиће запањујућа измена свега: Краљ ће се подићи са болесничке постеље, реке и водоскоци ће поново потећи, растиње ће оживети, и замак се на чудесан начин обновити. Речи које је изговорио Парсифал биле су dostatне да се обнови природа. Како је то било могуће? Благодарети постављењу кључног питања, важног не само за краља рибара, већ и за сав Космос. То питање стиче и своје проширење у виду тумачења: *Где се налази врховна стйварносстй, светѡ, Средишстѡе Живошѡа и извор бесмртносстйи? Где је Светѡи Граал?*

Елијаде не пропушта шансу и да се на примеру мита о Парсифалу, односно мита о Гралу огледне као ерминевтичар. Зашто се рушило и пропадало све од ре-

да? Због метафизичке и верске равнодушности, због помањкања маште и жеље за стварним пропадао је свет: *Крајка ејизода великој евројској миџа ойквива нам бар један занемарени вид симболизма Средишџа: она не љовори само о џоме да љостџоји блиска љовезаносџи између универзалној живоџа и човековој сџасења, већ и о џоме да је довољно љостџавиџи љиџање сџасења, оно кључно љиџање, ља да космоички живоџи настџави са џрајним обнављањем. Јер смрџи је честџо — као шџо џо, изџеда, љоказује овај миџски одломак — само резулџаџи наше равнодушносџи насџрам бесмрџносџи* (в.: *Изџрадња Средишџа*, у: *Слике и симболи*, Сремски Карловци — Нови Сад, 1999, 62–63).

Немајући намеру да Елијадеу одмеравамо бројчанију учесталост откуцаја срца за паганским тумачењем мита о Гралу од учесталости откуцаја за његовим православним тумачењем — тумачењем које иначе негира историјско порекло овога мита — приморани смо да се и лично одредимо према њему. Тако рецимо, овоме миту недостају бар три суштинске претпоставке да би он и од стране православног богословља био прихватљив:

- *Алиџхиолошка* — јеванђелско-историјска, црквена и светодуховско-предањска благовест о Христу,
- *лиџурџјска* — евхаристијско — филолошка благовест о Христу и
- *есхаџолошка* — христоцентрична, парусијско-сотириолошка благовест.

Уместо да развијамо теорију о овим претпоставкама у вези са њиховом рецептивношћу у Цркви, ми ћемо се на овоме месту послужити језиком уметничке критике, па ћемо рећи да западноевропски мит о Гралу у очима православних хришћана једноставно није црквено прихватљив, ни нарочито привлачан! Он не стоји у блиској ортодоксној вези са библијским богонадахнућем, што аутоматски упућује на његову припадност врсти библијске апокрифне књижевности. То онда повлачи за собом и исказ да у њој догматске бригае за откривеном истином, за библијским личностима и за сотириолошким догађајима нема, чак ни на последњем месту. А шта је то у апокрифној књижевности што се налази на првоме месту? Сензационалност наводног јеванђелског казивања, и опседнутост тим казивањима у тој мери, да у поређењу са њима, сваки други критеријум мора да потоне у сферу небитног и неприметног!

Светџи Грал (San Graal) само и искључиво као права *светџа Крв (Sang Real)*, заједно са правим светим Телом, заиста постоји! — Само, не никако у династији Меровинга, не благодарећи Марији Магдалини, и не само по концепту и одредници Сионског Приората!!! Не тамо, и не онако! Него где? И како? У светој Евхаристији, и благодарећи Духу Светом Који је учинио и омогућио да се предвечни Син Божији и Логос Божији једанпут оваплоти, а затим да се по извршењу Домостроја спасења непрестано враћа у историју као васкрсао и прослављен!!! Дакле, увек у Цркви, и увек благодарећи: *блаџодатиџи Госџода Исуса Христџа и љубави Боџа и Оца и заједници самоџа Светџоџа Духа!*

Тако је коначно света евхаристијска Чаша богопричастија постала свежељени одговор на носталгију за изгубљеним Рајем; пут ка Рају и пут у сами Рај; она као најсветије Плоће Дрвета Живота; сами лек бесмртности; само *Средишџиџе*; Христово *Пречистџо Тело* и сама *Пречасна Крв* Христова. Шта онда хоће *сањалице* које *скрнавџе џиџјело* и *џрезиру Госџодсџџво (Божије)*, а на славе хуле? (Јуда 1, 8). Шта дакле хоће *ови* (који) *хуле на оно шџо не знају; а шџо љо џрироди као бесловесне живоџиџиње знају, (и) у џоме се развраћају?* (1, 10). Шта хоће *облаци безводни, које вјеџрови*

вийлају; дрвѣта јесења, бесѣлодна, двайуи умрла, и из коријена ишчујана; дијесни шаласи морски који се ѿјенушају својим срамошама; звијезде лушалице ...? (1, 12-13). Они увек хоће једно те исто: да свирају, а да за појас никада не задевају.

Паралелно са демонским ѿласовима о Христѿу до нас допиру и другачији гласови, рецимо глас Џона Мејера с Америчког католичког универзитета: „Када супротставимо све ове тенденције, примећујемо да су у првом веку после Христа постојали неки изузетни појединци и групе који су живели у целибату: есени и кумранити, *шерайеуиши* (*исцелишѣли*), Јован Крститељ, Исус, Павле, Епиктет, Аполоније и разни путујући циници. У првом веку после Христа целибат је представљао ре-дак, понекад и саблажњив, али свакако могућ избор.“ (*A Marginal Jew*). Чујан је и глас Ејми Велборн: „Тврдња дела *Да Винчијев код*, према којој традиционално хришћанство обезвређује Исусов људски лик, обична је лаж. Јеванђеља нам непрестано предочавају његов стварни лик, насупрот оном потпуно нестварном са којим се ми срећемо у гностичким списима. Многбројне теолошке борбе и сукоби у прва четири века хришћанске историје одражавају одлучност хришћанских проповедника да остану верни Јеванђељу, као и да чврсто бране целовитост Исусовог људског лика, ма колико он био тајновит.“ (*Истина и њене ѿследице*, у: Декодирани Да Винчијев код. Оба цитата узета из Фелтона објављеног у дневним новинама *Полишика*, среда 1. јуни 2005, 19; *истио*, 2. јуни, 19).

Хришћанима наравно, не смета то што и они сами говоре о оваплоћеном Логосу Богочовеку Христу да је Он на Себе узео људску природу са последицама греха! Штавише, хришћани имају обавезу да исповедају и проповедају да је Христос имао потребу за храном и водом, одмором и сном, да се жестио и потресао у духу и да је туговао, плакао и смрти се плашио. Међутим, хришћани не могу да исповедају гнусоду да је Он грешио, јер то није истина, већ само истину да се Он никада није огрешо, нити да се икако могао огрешити, и то зато што је био и остао безгрешан, што је опет сушта истина!!! Ето то је засметало књишкоме магу Денису Брауну, невинашкога лика, као што је засметало и филмскоме магу Мартину Скорцезеу, изанђалога духовнога лика. И опет је то оно што ће све више, и све чешће сметати многобројним и прекобројним маговима моћи и славе, који не само да не желе да нас, и да неће сутра желети да му помену Име, него жале, и жалиће, што не могу, и што неће моћи, да Га још само једанпут, до миле воље, намуче. А то мучење би сигурно било изведено помоћу свих савремених, расположивих средстава; над Христом, Који је управо као безгрешни Богочовек Спаситељ искупио и спасао огреховљене, оболештене и осмрћене људе, а затим са њиховом природом као својом, сео одеснују Оца.

После оваплоћења и рођења, Логос Божији Исус Христос никако није ни могао, нити хтео да допусти раздвајање две своје природе, божанске и човечанске, сједињене у Његовој Личности једанпут заувек. А оне су се сјединиле у Њему на четири начина: *несливено, нейроменљиво, нераздељиво и нераздвојно*; ето зашто и како оне после тога вечно остају у саставу Његове Личности, или возглављене Њоме. Понављамо да све оно што је Исус Христос као савршени Бог хтео и чинио, са тим се исти Он као савршени Човек увек добровољно и саглашавао, и у тој међусобној сагласности суделовао у двама вољама и двама енергијама као Протагониста обеју. Отуда потиче и неоспорна чињеница међусобне сарадње (*синерѿизма*) обе Његове природе, односно праћења (*синодија*, *аколушхиа*), међусобног прожимања (*ѿерихорисис*) и возглављености (*анакефалеосис*) Његовом (Логосовом) Личношћу (Ипостасју).

Неодржива је теза да се епоха великих црквених Отаца завршава са светим Јованом Дамаскином, као што је неодржива и теза да *целокујно, досадашње свештоошачко искуство њура једва довољан одговор на сва њишања и захтеве људи наше епохе!* Осмотримо како сам свети и горостасни Јован Дамаскин уноси право светло у свачији, па и у Скорцезеов технолошки Пантеон — прожет властољубљем, славољубљем и средрољубљем, и како управо он, Јован Дамаскин руши све конструкције и теорије *à la sensualité et sexualité du Christ* — као незнамене и бесмислене: „Исповедамо и то да је Христос узео на себе све природне и непорочне страсти. Тако, узео је на себе целокупног човека и све оно човечије, осим греха — иначе неприродног човеку — јер нам га Створитељ није усадио, него бива добровољно (извршаван), ђавољим утицајем на нашу слободну вољу, и то без насилног владања над нама. Међутим, природне и непорочне страсти нису оне које су у нашој власти, него су то оне које су кроз осуду за преступ Божије заповести ступиле у човечији живот: глад, жеђ, умор, бол, сузе, пропадљивост, избегавање смрти, бојазан, агонија (изазивач зноја и капи крви), па онда помоћ од стране Анђела због слабости природе, и друге њима сличне непорочне страсти које природом постоје у свим људима. Христос је дакле узео на себе све, да би осветио све. Био је искушаван (*Мтл.* 4, 1 и даље) и победио је, да би нама омогућио победу и нашој природи подарио силу да побеђује противника, како би сама, природа, која је од древних времена била побеђена, истим оним нападима којима је била побеђена сада баш помоћу њих самих победила древног победитеља. Но, лукави је на спољашњи начин, а не кроз помисли, наваљивао на Христа, баш као и на Адама — на кога ипак не кроз помисли него кроз змију (*Књига Посијања* 3, 4). Господ је међутим одбацио напад и распршио га као дим, еда би страсти, помоћу којих је Он лично нападнут, биле побеђене, и нама постале лако победиве; то јест, да би Нови Адам поново спасио старог Адама. Једном речју, наше природне страсти биле су присутне у Христу, и по природи, и изнад природе. Природне страсти су наине деловале у Господу по природи, не претходећи вољи; јер све оно делатно у Њему ми не сматрамо изнуђеним, него вољним: Он је вољно гладовао, вољно жеђао, вољно страховао, вољно умро“ (*О њиродним и њепорочним стјрасиима* 64, у: Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење ѡ православне вере*).

Прозирући, делајући, говорећи и пишући у Духу Светом, свети апостол Павле једном једином мишљу обухвата целокупну тему кушања Христа, и у оквиру Његовога кушања обухвата наше сопствено кушање. Наине: *Пошио је и сам стјрадао будући кушан, затјо може ѡмоћи онима који дивају кушани* (*Јевр.* 2, 18).

Девствености пак, према којој су аутори филма и босови, магови и магисе целе ове филмске афере испољили нарочиту гадљивост, свети Јован Дамаскин је назвао анђеоским начином постојања и својством сваке бестелесне природе. Још јој је и место изнад добра дао, с обзиром да и међу врлинама постоје виши и нижи ступњеви: „Сами Христос је слава девствености (...) Поставши човек по нашем подобију, Он се ради нас оваплотио од Пресвете Дјеве без телесног сједињења, и собом показао истинску и савршену девственост“ (В.: *О девствености* 97, исто).

Уосталом, у Христу је надиђена и укинута подела на полове, па самим тим и неминовност и неопходност њихових манифестација. Али за људе који бескрупулозно фасцинирају покретном сликом, и по жељи могу да обману васиони свет, овај исказ је тврда храна, а они, како се показало, ни са млечном нису изашли на крај!

Колико јод фасцинантно било филмско представљање Христа, или артифицијелно оживљавање самога Њега, оно није само незрело, неуверљиво и нестварно,

него је и неиконично и нагрдно, небогодолично и богохулно — попут самог овог, филмског представљања, које на овом месту истражујемо. А истражујемо га због његове заклоњености законом уметничких слобода и углобљености у механизам демократије са претензијама приватне религије и религиозности, која не трпи ничије приговоре! Али, ми ћемо јој итекако приговарати, итекако ћемо протестовати против ње: рецимо, у вези са глумцем који је само човек, и то покривен кожним хаљинама. Њему се, наравно, не оспорава могућност личног покајања, преображаја и охристовљења, али су му за тако нешто потребни права вера и смирење, крст и целомудрије; све то потребује и његов лични живот. Што се осталих аутора филма *Последње Христово кушање* (или *искушавање*) тиче, како ствари стоје, ни они нису марили за праву веру и право смирење, за истинско покајање и неопходну чистоту; а камоли је тек облагодаћеност ствараочева као услов за сваки ваљани покушај говорења о Христу. Зато се на платну пројектовало лицемерје аутора; лицемерје и лична острашћеност у највећој могућој мери; оно коме више ништа није довољно свето, и коме више нико није довољно свет, камоли Исус Христос лично. Тако је опет, људске славе ради, презрена слава самог Јединог-Рођеног Сина Божијег; Онога Који је Пут, Истина и Живот; сами Спаситељ света. Нека би се овде уздржали од реакције сви они којима је моралисања преко главе! Ми се управо налазимо усред саме онтологије, и то удвојене, другобитијне, и усред саме гносеологије, и то онтолошко-естетске, другобитијне такође; дакле усред области саме христоитхије или Христове богочовечанске нарави! Холивуд у коме је снимљен овај филм, некада давно у својим подухватима исте врсте или жанра, успевао је да одржи извештан критеријум у вези са јеванђелском историјом и достојанством њених личности. Међутим, после неколиких деценија прохујалих са вихором, а судећи и по овом последњем покушају, Холивуд се сурвао са свог највишег нивоа. Натуралистичке, вулгарне и ђаволске провокације намењене мондијалистичком гледалишту наводе нас да поновимо оно што су апостоли Јован и Павле једанпут језгровито казали о људима: да је телесно (или плотско) све оно што је рођено од тела (или плоти) и крви, а духовно што је ређено од духа; као и да постоји тело телесно (или плотско, плотски човек, уметност и цивилизација) и тело духовно (духовни човек, живот и култура) (сравни: *Јн.* 3, 6; *1 Кор.* 2, 14). Када су ствараоци овог филма размишљали о Христу, они лично нису имали управо најважније — благодат Духа Светога! Духа Који једини открива тајну Христове Личности, и Који нам омогућује да Христа назовемо Господом (*1 Кор.* 12, 3). Зато су они упали у замку поистовећења *духовној њела са њелом ѡреховносѡи* (*Кол.* 2, 11). После тога им позивање на припадност римокатолицизму (Мартин Скорцезе), није могло бити од користи. Поред тога, према реакцијама самих римокатолика на његов филм, одмах се могло видети да га управо они нису препознали као свог тумача Јеванђеља, нити његову екранизацију као умесну за хришћанску едукацију младих. Тако се овим продуктом још једанпут у европској и англоамеричкој хришћанској, библистичкој и библиолатријској средини додатно повећала контаминација квази-духовношћу.

Обремењен менталитетом патуљка, дериват *Последње Христово кушање* офира своју аполинаријевску, и несторијевску, и теодоровску (Теодор Мопсуетски) догматику о Христу: окрњеном и искарикираном и обезбоженом христу. Ову тврдњу можемо илустровати оним сценама филма камо личности и околности приморавају исфабрикованог христа да се понаша као Бог и Божији Син, а да он то неће, или да му то тешко пада, па тражи изговоре еда би се отказао управо саме улоге Искупитеља и Спаситеља. У ствари, такав, Скорцезеов христос само је безвољни и

неодлучни медијум у власти и служби некога ко је требало да буде његов Отац. Саму пак тему спасења и њеног тумачења аутори су очигледно пропустили кроз призмину лутеровске и пелагијевске догматике, изједначивши то са тезом да је људска природа непоправљиво упропаштена. Ето и одговора на питање зашто понуђени лик Месије није био моћан да сачува, спасе и искупи најпре самога себе. Уосталом, и реформисти, професори етике бизниса или пословништва на теолошким симпозионима нескривено нам постављају слично питање: — *Да ли је Марија заиста најпирогно родила Исуса?* Скорцезе опет, будући и професионални бизнисмен, итекако занемарује јеванђелску етику, а истиче пословну и комерцијалну димензију свога филма — наравно, један производ врхунске технологије.

Срећом, онџолоџија филма per se — ex sesse поседује довољно изражајних моћи да одржи сами филм, и да му сачува достојно место међу уметностима, па и у духовности; еда би се он и укрепљивао, и искупљивао.

Аутори овога филма су нам и *као мислиоци* понудили неколике духовне проблеме, и неколика наводна решења. Никако не опет као зналци, или просветљени и достојни ерминевтичари. Фантазирање о истини је неуверљива истина. Један трик — маштом досегнути истину као саму Истину — ни овде није могао да прође, него је само открио ауторску недораслост и духовну незрелост и беду у бављењу савременом христологијом — коју је један други научник фантаста, језуита Тејар Де Шарден, својевремено иницирао као *христологију*, а ограничио *христологијом*. Чин преварне маште пак, проистекао од стране аутора филма и приређен свима нама, само је још један од многобројних покушаја давања грађанства лажном христу. К томе, грешнијем од Јуде?! Јуда пак овде, почаствован је од стране аутора звањем праведника. У свему томе замешатељству сами Сатана је прошао најбоље. Одликован је чином успешног анђела који своју жртву/христа обмањује помишљу — и сурвава је услед личне жртвине/христове недоследности.

И ипак дива до краја — Уместо да расветли своју начелну тему, Скорцезе је већма замагљује; сама његова замисао да Христа представи непосредније — тек му то остаје без успеха; но где би друго и било тако него на заједничком, хришћанском терену. Оно што су својевремено протестантски научници библијске критичке школе (демитологизовања) учинили са Светим Писмом у теорији, а што данас исти они чине у пракси, све до овога часа се то мери с најбруталнијим настојањима на темеље хришћанства. Јер и данас управо у тој школи, код њених настављача и конзумента, треба тражити, и проналазити један од извора *научној ајо-стџајстџа* холистичког замаха и опсега. Због тога се и закључак намеће да је синедрион аутора дотичног филма приступио Христовој Личности управо са позиција демитологизације, и с арсеналом свих оруђа и трикова дотичног заната: онако како је то некада учинила руља опремљена ножевима и кољем у Гетсиманском врту. Али, зар камен који одбацише зидари, не поста угаони камен. Ко на тај Камен падне, зар се неће разбити, а на кога он падне, зар тај неће бити смрскан?! Ето како је, ипак ван хришћанства, настао, и како је, ипак код хришћана, бедно прошао овај *story* Мартина Скорцезеа; још више *story* о Мартину Скорцезеу. Рекло би се: *Сам љао, сам се удио*.

А хришћанство и хришћани после *crimen*-филма?! *Последње Христово кушање* даје, и даваће повода свим нехришћанима да омаловажавају хришћане. Зар и овај пут режисери саме хуле на Христа нису били управо хришћани. Али, о чуда! Сами нехришћани су много пута, баш као и овога часа, испољили веће поштовање према Христу у поређењу са лажним и неуверљивим хришћанима. И тако, док

на једној страни многобошци кроз векове, па све до данас траже Христа са жељом да Га виде (попут Јелина у Јеванђељу), дотле Га неизбројни промашени и сасушени и мртви хришћани, попут Давида Штрауса, Бултмана и Скорцезеа демитологизују, или га попут гностика Харнака и Дена Брауна декодују. У ствари, сви они просто Га изгоне из Његове стварне историје, и из Његове сопствене Личности. А то бива недозвољавањем себи приступа к Њему, али недозвољавањем приступа и онима који би желели да виде, и да упознају учитеља, званог Христа.

Поводом овог *crimen*-филма и након њега, једини могући излаз из безизлаза требало би да на памети буде смирење и молитва александријског обућара: *Заиста, заиста, сви дрући ће се сјасити, само ћу ја једини иројасити!*

2

Уподобљење

Исус Христос је догађај свима и свему: Богу Оцу и Духу Светом и Себи Самом; Богородици и свима Светима; свим народима заједно са српским; догађај целокупној творевини. Наша заједница и заједницење са Христом није веза и однос са богом самцем и индивидуалцем, већ однос са саборним Месијом свих, Христом и Жеником Цркве. Зато нико од нас, дефинитивно, никада неће моћи да глуми, нити да одглуми Христа — подражавање је само спољашњи и морални акт — него само да Му се уподобљује. А уподобљење Њему самом јесте подвижничко-естетско и онтолошко-евхаристијско догађање у животу. Тек у сједињењу са Њим ми постајемо *христоси Духа Светија*. Глумом пак, у спрези са техничким ефектима и компјутерском анимацијом, тако нешто не може ни да се замисли. Уосталом, када је реч о тајни глуме, треба слушати Бресона: *Као што ништа није недостијније и неефикасније од једне уметности која је замисљена у форми грује, иако не треба глумити ни некој груји, ни самој себи. Не треба глумити никога. Глумац извлачи из себе оно што заправо није. Илузуја. Глумац се пројектује у облик личности коју жели да представи; позајмљује јој своје тело, држање, глас; даје јој да седи, устaje, хода; прожима је осећањима и страсима које сам нема. То ја које није његово ја, несвојиво је са кинематографом* (в.. Робер Бресон, *Белешке о кинематографу*, Нови Сад, 2003, 52-54, 58). Глумац као да каже: *Тај кога видиш и чујеш нисам ја, то је друји. Међутим, ипшито не може да буде у ипшитности друји, он није ипшј друји. Глумац има ипшреду да изађе из себе да би се видео у друјоме. Повремено ипшјављивање лика око његовој дића наводи ипублику да ипшраја за ипшленом на његовом лику, уместо за особитом заионетком коју ипседује свако живо диће* (*Ишито*, 43, 42, 34). Најзад, Бресон проговара и о суштини саме глуме: *Глума која изледа као да има своје заседно ипшитојање ван глумца; дити оишљив* (*Ишито*, 35). Глумац само проучава своју улогу; и док то чини, он претпоставља једно унапред познато ја (*Ишито*, 73), с којим глумац мора да се носи. Глума коначно није чин живљења у Христу, нити се од ње очекује да то буде. Подражавање се не остварује помоћу глуме, као на крају крајева ни путем уметничких слика, него у дити субјекта сазнања (в.. *Естетско у систему византијскоја схваћања свијета*, у: В. В. Бичков, *Византијска естетика*, 64). У начелу, резултат подражавања је антиномичан; подражавање, по речима светог Дионисија Ареопажита, јесте *нейодраживо иодражавање* (*што амимитион мимима* — *Писмо II*, 1068А). Иначе, идеје *уподобљења* и *иодражавања* не заузимају само овлаш централно место у Дионисијевој теорији. Оне су онтолошко-естетски акти за *иуознавање* праузрока, односно за присаједињење Богу (в.: ЕН, III, 3, 13, 444D). И сада, докле глума остаје у домену уметно-

сти и идентификације са замишљеним, проучаваним и задатим *ја сцене*, или опипљивим *ја кинематографом*, дотле се уподобљење збива у личном општењу са Јединим Светим на синергијском, благодатном и светотајинском плану.

Човек је само тада у Христу када је и у Духу Светом. И опет, човек је Христов само када Му се сам уподобљује евхаристијски. Само светотајински или литургијски човек кадар је да прими и да посведочи Христа, и затим као такав самим Христом и да буде потврђен. Глумац међутим остаје ван тога домаћаја, као што и његова инспирација најчешће остаје ван благодати. Поготово је то тако када глумац и редитељ експериментушу (често калкулишу) у библијској теми. Глумац рецимо, никада не би могао да представља Богочовека у својству некога ко се налази на месту и у облику Христовом (*ис ѿоѿон ке ѿиѿон Хрисѿу*). Ми знамо да постоје они који то могу чинити!, и да се то може чинити! Епископ и презвитер управо то чине на светој Литургији, на којој, и којом они, један или други, и председавају. Друго, од уметничке инспирације или надахнућа поново се и изнова жедни; ниједна од створених енергија не може утолити глумчеву жеђ која извире из његових интерпретација. Од *воде* пак коју Христос даје, не жедни се довека, него у ономе који од ње пије она постаје извор воде која увире у живот вечни (Јн. 4, 14). Од благодати коју Христос даје не жедни се довека, него у ономе ко од исте те благодати пије, она постаје извор нове благодати која увире у живот вечни.

Уподобљење је наше непрестано кретање ка Христу и наша литургијска иконизација у историји, док наше благодатно поистовећење с Њим као са Истином подразумева постојање нас самих као возљубљене деце Оца нашега Који је на Небесима.

3

Ја сам Онај Коју Јесѿе — Коју Јесам — Коју ћу Биѿи

Првосвештеници и књижевници и старешине народне заједно, послали су Јуду и многе људе с ножевима и кољем да ставе руке на Христа и да Га ухвате (*Мѿ. 26, 47–50. Мк. 14, 43–46*); па су још првосвештеници и војводе храмовне сами кренули у Гетсиманију на Њега (*Лк. 22, 47–54*). А Исус изађе пред Јудину чету и слуге првовештеника и фарисеја (Јн. 18, 3–4), и рече им: *Коѿа ѿражиѿе? Огѿовориѿе Му: Исуса Назарећанина. Исус им рече: Ја сам (...)* А када им рече: *Ја сам, одсѿуйиѿе назад и ѿѿидаѿе на земљу* (Јн. 18, 4–6; 3–4; 7–8).

Тема силине самопредстављања Бога двојици пророка, Моисеју на Синају и Илији на Кармилу, то јест Богочовека Христа сабранима у Гетсиманском врту, прошла је незапажено код Мела Гипсона и осталих аутора филма *Стварање Христово*. Наиме, док се светим пророцима Моисеју и Илији Бог открио по мери њихове издржљивости, а Христос на Тавору њима истима преко мере њихове некадашње издржљивости на горама Синају и Кармилу, дотле се Христос на Тавору Апостолима Петру, Јакову и Јовану представља, и открива се, у мери коју они нису могли да издрже друкчије до да нападају ничице на земљу, ошинути благодатним нествореним лучама. Присутним нападачима у Гетсиманском врту Он се пак представља у сили која их обара с ногу. Међутим, они који су у врту попадали на земљу, одвећ су били ускога духа и срца да би могли да приме и поднесу неизрециву силу Неизрецивог.

Због чега још? Прво, због тога што они у себи нису имали довољно љубави. Друго, због тога што нису имали остварено ипостасно начело којим се човек узводи своје Прототипу. Поближе, они нису имали најсуштинскији садржај ипостаси

— љубав — а нису били ни благодатни сасуди, што је могуће имати и бити само у љубвеном односу са Богом. Није ли онда значење и једног и другог садржано у чињеници да човек властитим снагама не може ни одредити, ни познати тајну ипостаси?! Одговор може бити само потврдан. Ипостас се открива само у личном односу и спрези нестворене енергије са створеном енергијом — нашом енергијом која се тада понаша као са-енергије или син-енергија. Бог се човеку открива ипостасно, и то по мери свога богоблагодатног, с једне, и човекове жудње за сусретом, с друге стране (Мтј. 11, 27). Значење откривења Онога Који нам се представља као *Ја сам Суштини* дотиче се и нашег људског ипостасног начела — *архи*; дотиче се онога што нам омогућава да поред тајне божанских ипостаси прихватимо и исповедимо и остало: божанску природу или суштину, и божанске енергије.

А прихватити божанску енергију или славу значи исто што и поднети је, али остати жив. Аутори *Сѣрадања Христивој* нису знали, или нису хтели визуелно да третирају ту *par excellence* тему у оквиру оба њена аспекта — теолошком и домо-стројитељском. Међутим, један други, такозвани *ренесансни* уметник и стваралац, Дејвид Линч — *enfant terrible* светске кинематографије, итекако је осетио важност и незаобилазност теме енергија и њихових суштинских могућности. Зато их је он и простудирао, па онда и применио у свом остварењу *Дина*. На пример, његов принц Муад Диб, у три маха путем речи пројављује силовит енергетски удар по својим кушачима и противницима, узурпаторима његовог владарског права и достојанства.

4

Питање Понтијској Пилата: *Шта је истина?* (Јн. 18, 38)

Ко се год распитује о истини, не може више а да не буде, нити да даље стоји неутралан у односу на њу, и неодговоран према њој. Питање Понтијског Пилата, царског намесника, упућено Христу: *Шта је истина?* — било је само успутно, будући да је у присуству његовог божанског величанства — римског цара — оно код њега унапред искључивало сумњу у идентификацију истине са личношћу самог римског понтифекса. Истина је да се Пилат бојао свога цара, и да је баш због њега заувек пропустио прилику да се уврсти у изабране пријатеље Небеског Цара — Господа Исуса Христа, у чијем је присуству он иначе провео најдраматичније сате свога целокупног земаљског живота. Ту треба тражити и кључ за случај Пилатовог пословног неизрецивог неуспеха.

Јеванђелисти нас обавештавају да се разговор између Понтијског Пилата и Христа, с једне стране, и Пилата и првосвештеника и старешина, с друге стране, сводио на питање: *да ли је Исус цар јудејски* (Мтј. 27, 11. Лк. 23, 3. Јн. 18, 33, 37; 19, 15, 19, 21–22); *да ли да Пилат љустии Исуса названоја Христиа* (27, 17. Мк. 15, 9, 10, 12), *цара јудејскоја, љошто је знао да су Га љрвосвештеници љредали из зависиии; да ли да се меша у суд љој љраведника* (Мтј. 27, 19); *штиа да чини са Исусом названим Христiom* (Мтј. 27, 22); *да ли је Он сѣварно учинио какво зло* (Мтј. 27, 23. Мк. 15, 14. Јн. 18, 29); *да ли да зайоведи да се Исусовом ученику Јосифу из Ариматшеје који је чекао Царсѣво Божије, даде ѣело Исусово* (Мтј. 27, 58. Мк. 15, 43, 45. Лк. 23, 52); *је ли Исус давно умро* (Мк. 15, 44); *па још, да он не налази никакве кривице на овом човеку* (Лк. 23, 4. Јн. 19, 4, 6); *јер Га је љред њима исѣиѣо и није нашао на ѣом човеку никакве кривице од оних за које Га они, Јудејци оѣѣжују* (Лк. 23, 14. Јн. 18, 38), *а ни цар Ирод, јер им Га је најѣрај љослао* (Лк. 23, 15), *јер еѣо није учинио ништиа шѣо би заслуживало смрѣи* (Лк. 23, 15). *Да ли да ѣа дакле казни и љустии?* (Лк. 23, 16, 20, 22).

У чему се онда састојао грех Понтијског Пилата? После свих његових покушаја и залагања да Христа заштити, и ослободи га од сваке оптужбе, они, Јудејци, једнако наваљиваху с великом виком, и искаху да се Он разайне; и надвлада вика њихова и првосвештеника. И Пилај пресуди да буде њо њиховом изражењу (Лк. 23, 23–24). Другим речима, када је Пилат представио Христа речима: *Ево човека!*, — и рекао им да Га они узму и разапну јер он не налази на Њему никакве кривице, одговорише му Јудејци: *Ми имамо закон и њо закону нашему мора да умре, јер начини себе Сином Божијим. Када, дакле, Пилај чу ову реч, њодоја се већма* (Јн. 19, 5–8). *И ојетѝ уђе у судницу и рече Исусу: Одакле си ти? А Исус му не даде одговор. Пилај му ѝаг рече: Зар мени не одговараи? Не знаи ли да имам власи да ѝе разайнем и власи имам да ѝе ѝусиим* (Јн. 19, 9–10). На речи Јудејаца: *Ако овоја ѝусиим, ниси ѝријаѝељ ћесару. Сваки који седе царем ѝради ѝроѝиви се ћесару* (Јн. 19, 12), као и на речи првосвештеника: *Немамо цара осим ћесара* (Јн. 19, 15), Пилат изводи Исуса напоље, на место звано Литостротон или Гавата, *и даје им Га да Га одведу и да се разайне* (Јн. 19, 13, 16. Мѝ. 27, 26). Пилат затим чини следећу ствар: *узе воду ѝе уми руке ѝред народом ѝоворећи: Ја сам невин у крви овоја ѝраведника; ви ћеѝе видеѝи* (Мѝ. 27, 24).

А Христос знајући да се Пилат колеба, али и да све чини да Га ослободе оптужби и да Га пусте, Сам је већ све учинио да би се и на њега, на Пилата, односиле речи које је Он у својој молитви Оцу већ био изговорио: *Док дијах с њима у светиу, ја их чувах у име Твоје; оне које си ми дао сачувах; и нико од њих не ѝоѝиде осим сина ѝоѝидли, да се исѝуни Писмо* (Јн. 17, 12). И опет: *Не молим само за њих, неѝо и за оне који здоѝ речи њихове ѝоверују у мене* (Јн. 17, 20). Дакле, мислећи и на Пилата као на своје створење, Христос му се обраћа одговором: *Ти кажеш (да сам ја цар јудејски) (Мѝ. 26, 11. Мк. 15, 2. Лк. 23, 3). Говориш ли ти ѝо сам од себе, или ти друѝи казаше о мени* (Јн. 18, 34) (да сам ја цар јудејски). *Царѝтво моје није од овоја светиа; кад би било од овоја светиа царѝтво моје, слуге моје би се бориле да не будем ѝредан јудејцима; али царѝтво моје није одавде* (Јн. 18, 36). *Ти кажеш да сам ја цар. Ја сам за ѝо рођен и за ѝо сам дошао у свети да сведочим истиину. И сваки који је од истиине слуша ѝлас мој* (Јн. 18, 38). *Не би имао власи никакве нада мнома када ти не би било дано одоѝо. Заѝо Онај Који ме ѝредаде ѝеде има већи ѝрех* (Јн. 19, 11).

Међутим, на нека Пилатова, и на многа Иродова питања Исус одговара ћутањем, што код Пилата изазива дивљење, а код Ирода порив да Га понизи и да Му се наруга: *Зар не чујеш колико ѝроѝив ѝеде сведоче?* (Мѝ. 27, 13–14. Мк. 15, 4–5. Лк. 23, 8–9); *Одакле је он?* (Јн. 19, 9).

Ето како се после свега Понтијски Пилат показао и слаб, и глув, и слеп и недостојан речи Христових: *Посвети их истином ѝвојом. Реч ѝвоја јесѝе истиина* (Јн. 17, 17). Његове речи су остале неприменљиве на Понтијског Пилата; Пилат није био достојан Христа, нити намесничке службе њему дате. Пилат и цар Ирод ће се и помирити када установе да њиховој владавини више не прети никаква опасност, и поново ће ступили у коалицију. Поврх свега тога Пилат је веровао да има власт пустити или распети Христа, па и дозволити да Христос буде разапет. Ирод опет, само ће се успокојити тиме што ће понизити Христа, и наругати Му се.

5

Клизеће око Шадаје и њејово бесконачно клизање ка небићу

Свештеник, сликар и теоретик сликарства Стаматис Склирис, расуђује да православни иконописац никада неће насликати демона као доброг или злог, лепог или

ружног, него да ће га изобразити тако да он личи на биће које не жели да ступи у ипостасну заједницу са нествореном Светлошћу. Зато он и не може да буде представљен друкчије до као тамна и умањена сподоба проблематичне онтологије. Ипостасност свих људи пак, омогућена је иконичношћу и подобношћу, односно нествореном енергијом и оваплоћењем Логоса као мостом који спаја Бога и творевину. А сама пројавност ипостаси могућа је само отвореношћу за Бога као дародавца енергије, чиме и богопричастија. Пошто код демона опажамо све саме онтолошке безизлазе, то ми и говоримо да су они спорна индивидуална бића која имају нерашчишћене односе. А односи су им такви због егопатије и саможивости, мржње и неосетљивости, перверзије и антропоктоничности. Поред тога, они као створења остају у свом паду као замени за смрт, будући да никада нису лично прихватили Христов Домострој спасења, због чега и не учествују у његовим плодовима. Нас људе пак, друга смрт би требало да подсећа на само злобитије и вечно злобитије, а љубав на ослобођење од демонске егопатије, на добробиће и вечно добробиће.

Исказ о Шадаји — Сатани могао би да гласи да је његов пад био, пад из једне димензије у другу, једнако и губитак части и достојанства. А највећа казна којој би словесна бића, то јест демони, могла да буду подвргнута, јесте губитак суште части и достојанства. Док би њихова, то јест наша, највећа награда била, да их повратимо, да нам их сама Црква укаже и дадне, и да у њима ми трајно останемо. Губитак достојанства у ствари, било би равно пакленој муци, никако не само некаквом наводном пакленом месту у коме бисмо могли да се обретнемо као *иза затворених врати*, где би се над нама вечно извршавала одређена кажњавања и вечно извршавале егзекуције. И док се пакао јавља у форми и динамици нечијих страсти и непостојања светог односа и заједнице с Христом и с ближњима, рај би, по тој аналогiji био наш статус синовске части и достојанства, стање прочишћених, најсветијих и блажених односа с Христом, са свима нашим светим ближњима и с целокупном преображеном творевином.

Лик Шадаје у *Страдању Христовом* редитеља Мела Гипсона поново нас подсећа, с једне стране на ликове оних злослутних изасланика и банкара који су вршили, који врше и који ће увек вршити разноврсне посредничке улоге и трансакције у раздијању народних држава широм света, и с друге стране на актове черечења њихових удова на Прокрустојој постељи. А суза која се откида из ока распетог Праведника и пада на главу Шадаје потапајући га у бездан, такође нас подсећа на сузе све наше мале браће широм света; браће коју уништавају људи са дечијим лицем, демонским умом и синдромом варварина. Сузе те мале браће проливане из њихових ужаснутих очију, итекако су кадре да потопе сву коварност поклоника златног телета, као и да зауставе њихове насилничке најезде. Над овим темама дакле, злонамерници и унесрећитељи свих народа света, па и српског, требало би најзад, да се згрозе у духу. Али остаје питање: Нису ли они у међувремену изгубили сваки осећај милосрђа и постали мале шадаје, апокалиптични и катастрофични јахачи?! Јер, ако је Шадаја — за разлику од *Оноја Који Јесте*, и *Који ће Бити* — онај који није, онда су и све мале шадаје — они који нису, и који би желели — да ми нисмо!

6

Христово смиренумудрије и кеносис

Свети Василије Велики овим речима описује Христа: *Сваки њуи да њонављамо себи ово и слично њоштив ѡрдосици, еда бисмо се уздили, али њошито себе смиримо уиле-*

дањем на крајње Господње смирење. Он је сишао с небеса да бисмо ми најредовали у обрајном љравцу — од смирења ка изумиљељном врху. Јер налазимо да нас целокујан Господњи живој заиста љоучава смиреномудрију. Мада Он беше новорође-нац, Њеја не љоложише на љосиљељу, већ у љећину и у јасле. Он је љровео живој у кући сљолара и сиромашне мајере, љослушан мајци и љеном веренику. Учећи се, Он је слушао о сљварима које Њему није било љољредно слушаји их. Пиљао је и Својим љиљтањима и Својом мудрошћу задивљавео је. Подредно се Јовану, и као Владика је љримио кришћење од слује. Никоје од оних који су усљали љрољив Њеја није се љрољивио, ниљи је љољезао неизрециву власљи коју је имао, нећо се као јачи љовлачио и љривременој власљи дозвољавео је да љокаже своју моћ. Сљајао је љред архијерејима у виду осућеника; хејемону је љриведен и осуду је љоднео уљркос чињеници да је мољао доказати лаж клеветника; не, он је радије ћуљке љоднео љихове клевете. Слује и ниљтавни служилељи су Га љољљували. Предао се на смрљи, и љо на најсљрашнинју од свих смрљи које су сналазиле људе. Тако је Он као човек љрошао све сљејене, од рођења ља до краја живојта. И љосле овој смирења Он ољкрива славу и заједно са Содој љрославља и оне који су били неславни. Од љиљх љрви су блажени ученици. Будући сиромашни и љоли, они су ољљрчали целокујну васељену, без речи мудросљи, без љрајње мношљва љомоћника; сами и ломни и усамљени, они љрохоћаху земље и мора; дичевани, каменовани, љоњени, они најзад беху и удијани. То су за нас ољтачка и дожанска учења. На љих се уљедајмо, еда би у нама збој смирења засјала вечна слава: Христљов савршен и љрави дар (Омилија о смиреномудрију 6, ЕПЕ 6, стр. 125–127).

7

Сљрадални Христљос и наша мала браћа

Ако је колосално дело литературе и филма *Господар љрсљенова* дошло у тренутку жудње, веће но икада, престрављеног човечанства за повратком истинских краљева и витезова, који би имали снаге да га сачувају и избаве од планетарних угњетача и терориста, дотле је дело *Сљрадање Христљово* дошло са временом бруталних напада, кажњавања и шибања појединаца и народа до смрти, а од стране злонамерних и насилних људи и државних департмана, и то само зато што би ови, појединци и народи, иако мањи и слабији, желели да остану домаћини, слободни и достојанствени. Наравно, и у пријатељским односима са свима околним суседима. Секвенце демонског кидисања на Христа и Његовог зверског мучења откривају нам две чињенице:

прво, саму Његову христоитхију или нарав, нарав Јагњета кротког и смиреног у срцу;

Јагњета које добровољно страда ради испуњења сваке своје дате речи и обећања у Завету и Савезу;

друго, сами етос или менталитет људи колебљивих у односу са Божијим етосом или нарављу, људи који ће остати такви до потпуног укинућа зла, греха и смрти, а да се неће променити. Зло, грех и смрт опет, нису друго до бивање и остајање ван Христа, и то у сталном кретању ка небићу и небитовању, ка злобитију и злобитовању, какав је иначе начин постојања другачији од евхаристијског, и опет начин вечне отуђене динамике, супротан оном Царства Божијега.

Једна међу неколиким нашим најскривенијим жељама јесте и жеља за коначним ослобођењем од греха. Наш грех, каже колосални митрополит Јован Зизјулас, *мора биљи избрисан из Божијеј љамћења, као и из иљосљаси љрешника*. Пошто је Христос *Аниљерифанос Тхеос* или *Нејордељиви Бој*, то се Бог неће опомињати наших безакоња. А безакоња којих се Бог неће сећати биће у ствари, поништена бе-

закона дела људи, захваљујући чему ће људи, почињући одатле, вечно општити са Њим. Док она безакоња којих се Он буде сећао, — у смислу реченога: *Не њознајем вас!* —, биће безакоња људи који неће имати остварену личну заједницу са Христом, па тиме ни христолошку ипостас ни етос. Зато, понављамо: тек нестанком зла — или тек престанком посртања наше гномичке воље —, наступиће коначан улазак у живу Божију омоитхију; у живу нарав и живу личну кинонију — литургијску и другобитијну. Јеванђелисти нас извештавају да су римски војници, иначе вични мучењима и острашћени батинаши, ишибали, измрцварили и најзад разапели Христа. Аутори дела *Сйрадање Христово* запрегли су се управо то да нагласе: дуготрајно шибање Христа, и истовремено шибање свих људи који су било када неправедно страдали, и на разне начине били уморени.

То шибање се поготово односи на људе 20. и 21. века. Свако од нас може у њему да препозна свога страдалника. Ми смо га препознали у лику нашег српског народа. Заправо, препознали смо његово страдање у Христу, и разумели да у свим досадашњим и садашњим страдањима и патњама он није сасвим нестао, ни биолошки, а ни хришћански! А није нестао зато што је његово освештано тело уцрковљено у само саборно или католичанско Тело Христово, чије ране српски народни корпус болује као саме Христове ране, и истовремено и допуњује. Светски моћници, *јолугели од свакоја добра*, како би рекли метохијски Срби, заиста више не знају шта чине. Јер када су им страсти и интереси у питању, они моментално, варварски, иницирају сав свој финансијски сензитивизам; и како су они само вешти у медијском преиначавању иницираних страдања наше мале браће у нешто друго, рецимо у оправданост атака због опасности по националне интересе, интересе људских права и светског мира! И опет, како су само неосетљиви према разарању, рецимо жалосних остатака идентитета, морала и права исте наше мале браће! Док они то у ствари чине да би злорадили национално тело многих народа, па и тело српског и хришћанског; еда би неутрализовали сваку личну осетљивост и одговорност унутар својих глобалних коалиција и алијанси. Али срећом, тело српскога народа јесте Христово Тело или Тело саме Цркве, којој такође ни врата Адова не могу одолети; а камоли да је сви њени предатори и доминатори и сатиратељи заједно, могу разградити и умртвити и анулирати.

Наш историчар Радош Љушић с болом установљује да је српски народ само за последњих 150 година изгубио три милиона својих припадника и жртвовао своју солидну краљевску државу. Данас се сви питамо: Због чега?! Због једне божије вересије зване Југославија, коју су, састављену од многих територија отетих српском народу, укључујући Косово и Метохију, козмократори и козмотирани коначно, демократски и цинично скрпили, па набили на уранијумско-плутонијумске ракете као на коље. Још је то учињено у духу крвожедне шиптарчади зване *маљи деца* (свима добро познатих јунака на старце и старице, на везане руке, српску децу и црквене храмове). А иста *маљи деца* су пре непуне две деценије многострадалнога Косовца Ђорђа Мартиновића набила на разбијену пивску флашу, док се врхушка официра ЈНА тенденциозно и једногласно изјашњавала о том криму; дакле цинично и простачки, као о чину самоповређивања. Заиста, ко ће Србима помоћи?! Нико осим Распетог и Васкрслог, молитвама свих Светих из српског рода — рода који има велико Предање и богоугодне претке. А то код других из окружења, који немају ни једно ни друго — стално изазива демонску завист!

Међутим, једанпут распет и васкрсао, Христос нас непрекидно удостојава плодова Његовог извршеног дела спасења. Тако, Он наставља да даје Своје сунце и добрима и злима; исто тако и кишу, све до заједничке жетве пшенице и кукоља.

Али, до тада ће бити блажен само онај човек који не иде на веће безбожника, и на њујџ ирешиника не сџаје, и на седалишије џајубника не седа. Силнике пак с њихових престола обара сама њихова охолост, којој се Бог супротставља. Тај филм ми већ увелико гледамо, а његових репризе тек ћемо се нагледати!

8

Бојословско декодовање Да Винчијевога кода

Цела пустоловина Темплара, пажљиво завијена у гностичку бајку о Светом Граљу (*San Graal*), односно о Светој Крви или Исусовој крвној краљевској лози (*Sang Real*) отеловљеној у династији Меровинга, а преко ње у свим краљевским лозама Европе (!) —, недавно је добила и своју филмску интерпретацију. Иноватори филмских изума за голицање ума и чешање ушеса гледалишта (једног од скорашњих Канских фестивала) понудили су још један специјалитет на придумку и пригљатку; специјално справљен од холивудског целулоида, односно дигитала. Прави специјалитет за очи: *Сџоља џадаиц, унујџра јадаиц!*

Тотална неодрживост протестантске *дџиблијске школе демџџолојџизовања* погодила је снагом думеранга најпре само језгро протестантске реформистичке христологије. У његов небрањени простор упао је сладуњави и бледуњави сурогат *Исуса*, с намером да заузме место живог Господа Исуса Христа Спаситеља! Сурогат, који је са очовеченим Логосом Христом као Путем, Истином и Животом апсолутно неподударан! Женшчина Марија (в.: *Филијово Јеванђеље*, Изрека 55), по недостојној и неприличној упоредби са светом Мирносицом Маријом Магдалином, такође не може да положи испит из аутентичности са јеванђелским светитељским ликовима. Тако нам преостаје само да констатујемо да је и овај пут њен лик, попут лика светог Апостола Петра, злоупотребљен! Први гнусно, други безобзирно; први за потребе реформисања целокупног хришћанства, други за потребе фундирања папске хипер-позиције међу свим епископима, као и његове улоге бранитеља *Romanitas*-а, како међу хришћанима, тако и у целокупном човечанству.

Сви незнавени, плитки и неутврђени у вери људи међу хришћанима целога света, похрлили су на голу удицу — хулу на Христа, и теледириговану сумњу у хришћанство — ни не слутећи колику ће наивност и незрелост при том морати да пројаве. Зато напослетку, макар једнога од њих ради, изнесимо старо, најбоље вино богословља о Христу, уопште не сумњајући у његову отрежњујућу силу и учинак!

Домострој спасења је дело усмерења, оцеловљења и усвојења творевине од стране самог оваплоћеног Логоса, кроз кога су иначе све ствари једанпут створене. А усмерење, оцеловљење и усвојење целокупне творевине било је потребно зато што је творевина већ увелико била напустила кретање, самим Богом јој предначињено. На радикалне поделе творевине, које су због греха постале чиниоци њеног расцепа и пропадљивости, реаговао је Христос тако што их је Собом превладао. Наиме, својим девственим рођењем Он превладава поделу на полове (у Христу *нема више мушкој ни женској* — Гал. 3, 28). Својом смрћу и васкрсењем Христос укида преграду између раја и васељене (*Данас ћеш дџијџи са мноу у рају* — Лк. 23, 43; и рај и васељена постају једно у Њему када Он после личног васкрсења још 40 дана борави на Земљи). Својим вазнесењем Он уједињује небо и земљу кроз прослављење свог људског тела. Својом људском душом и телом Он изнова обнавља јединство између чула и духа, утврђујући склад целокупне творевине. Најзад, Он као човек уједињује човека са Богом (в.: *Ambigua*, PG 91, 1308D—1309D). Христос обнавља па-

лу природу тако што ову саображава Себи, то јест, очувавањем своје слободне воље као бестрасне и помирене са природом (в.: *Тумачење молићиве Господње*, PG 90, 877D). Коначно, очовечени Логос је у потпуности усвојио људску природу, са последицама које је на њој оставио сами грех. Он је поседовао природну људску вољу, али, пошто је субјект Исуса Христа сами Божански Логос — сам Он — Христос, није могао ни иоле да има гномичку вољу, која се иначе јавља као последица пада, јер Његова људска природа нема просту људску ипостас, него Божанску. *A propos* греха, — грех се задржава и среће само на равни гномичке воље; пројављује се искључиво кроз лични избор и чин, те зато он не квари природу као такву (в.: *Дискусија са Пиром*, PG 91, 308D. Такође: *Бојословска и њодемичка њојлавља, истио*, 192A). Рецимо то још изражајније: Ми верујемо да Христос као оваплоћени Логос, с једне стране, није био у стању да греши, а да је Бог, с друге стране, у личности оваплоћенога Логоса искусио стања обичног човека, нигде и никада лично не уплевши се у грех! Бог се у Христу испречио испред свих незгода људског постојања, да никада не попусти пред њима. *Збој њоја (...)* *Христос њоседује њриродну човечанску вољу, али не њоседује њномичку вољу, у њолико ѡре ѡ ѡ она ѡогразумева неизбежност ѡ греха.* И опет, *Христос не може да има њномичку вољу, јер она ѡриѡада створеној личности, а Сѡасиѡељ је усвојио човечанску ѡрироду у целини, а не само личности једној конкретной човека* (в.: Протојереј Јован Мајендорф, *Увод у свѡоѡѡачко бојословље*, књ. трећа, Врњачка Бања, 2006, 61–62). Упозоравам! Он није допустио да има човечанску личност поред своје — личности, или ипостаси Логоса — него је допустио да има само људску природу!

Пређимо сада на подробнију анализу реченога. Христова људска природа у потпуности је људска: са разумном душом и телом, са својствима како природним, тако и непропадљивим. Логос се и очовечио да би њу, људску природу обновио, или сами образ, по коме је она и створена. Али у каквом стању је Логос уопште затекао људску природу када се као оваплоћен јавио међу нама? Са свим последицама Адамовога греха. Зато увек треба указивати на разлику између својстава тела у вези са створеним постојањем, и у вези са природним и непорочним (беспрекорним) страстима — страстима нераспадљивим и нерастачућим. Страсти опет, треба да одредимо као дејства супротна природи, и самим тим супротна вољи Творца. Апатијским пак или бестрасним начином постојања Адам се одликовао пре пада, а за њим и сви обојени и охристовљени људи до данас. У будућности ће се тиме такође одликовати сви њима слични, односно преображени и обојени.

Христос је усвојио непорочне и природне страсти. И док страсти против којих ми ратујемо указују на грех, исте оне односне на Христа не дотичу Га се на исти начин, јер је Он, са сигурношћу знамо, сасвим изузет од греха. Логос је усвојио страсти непорочности или нерасточивости, које су уствари плод или последица Адамовога греха, распрострањенога у човечанству. О којим је то непорочним страстима, или последицама греха реч, а које је Христос добровољно и неустрашиво узео, односно добровољно и суверено им се подвргао?! Реч је: о детињству, људском незнању и људском развоју и расту у мудрости, молитви и крштењу, глади и жеђи, замору и сну, труду и болу, сузама и уздасима, гневу и потресима у духу, плаћању пореза, стрепњи и страху пропраћеним знојењем, узмицању пред смрћу, страдању и физичкој пропадљивости, порузи и запљувању, крварењу и ранама, анђелској утеси и укрепи у телесним слабостима, па тако и у молитви.

Непорочне или бестрасне Христове страсти, наравно, не изазивају у Њему — Господу Исусу — последице идентичне нашим последицама. Разлика у природи

страсти код нас и код Христа темељна је и веома танана. Код Христа је све слободно, вољно и доброхотно (глад, жеђ, сан, сузе, страх, поруга и заплување, умирање...), и наравно, ништа од тога није под принудом или нужношћу. Према томе, људска стварност Његовога страдања, шире узето, Његово стварно, а никако не привидно усвајање људске природе у њеном палом стању и са последицама палости, не може ни за тренутак да буде доведено у питање. И то како од стране старих афтартодокета, тако и од стране модерних. Као Бог, Логос је ипостасно остао слободан од страсти људске природе, док Он као Слуга Икономије спасења прихвата нужности људске природе, само не и нужност греха, и тако себе ослобађа изнутра од истих, отварајући и нама пут искупљења и слободе — пут подвижничког и светотајинског бестрашћа. А у часу самог васкрсења као и после њега, ми очекујемо акт или благодатни дар нашег личног ослобођења од самих непорочних и бестрашних, нерасточивих и непропадљивих страсти.

Оваплоћени Логос своје енергије и своју људску вољу пројављује у пуноћи. Међутим, та воља никада није гномичка или изборна између добра и зла, никада променљива, оклевајућа и непостојана, каква је иначе човечија — пала воља наших створених ипостаси. Логосова божанска нестворена Ипостас једини је носилац и извршитељ радњи или дејстава у ситуацијама Његових непорочних страсти и људске воље, адекватних Његовој потпуној људској природи и истинском човештву, без икакве примесе греха. Тако стижемо до прага најосетљивијег питања којим се пало човечанство немилосрдно изгладњује и исцрпљује, до питања његове сексуалности.

Зато ћемо сада и полемисати о теорији наводне Христове сексуалности??? — трудећи се да она буде потпуно побийена, боље, раскопана. При том ћемо ту теорију назвати *теоријом Теодора Мойсуејској у кинематографској христологији*.

9

Побијање теорије Теодора Мойсуејској у кинематографској христологији

Претече свих модерних квази-христолога (заједно са писцима, укључујући Казанцакиса и Сарамана, филмским сценаристима и редитељима, укључујући Мартина Скорцезеа и Рона Хауарда), зачетници су теорије о *психологији и психопатологији, сензуализму и сексуалности Христовој*. Њихова имена су Несторије, Аполинарије и Теодор Мопсуетски!

У 27. години царевања Господара Јустинијана, на Петом Васељенском сабору, или Другом Константинопољском, а на Четвртном заседању истога, ђакон и нотариј Калонин прочитао је из *треће књиге Теодора Мойсуејскоја против нечасливица Аполинарија* — да је Христос из *Светог Духа као источника позајмљивао учење и силу и да је силом Духа Светог извршио ојравдање и постојао нејорочан*. (Наше подвлачење италиком и болдом). (Акта Васељенских сабора, том 3, Санкт-Петербург 1996, 318, пасус 7, чтеније 7).

Читамо и то да је Он — *по васкрсењу из мртвих и по вазнесењу на небеса постојао бесстрасан и потпуно непроменљив*. (Исто, стр. 319, чт. 11).

Он се и ојравдао и јавио нејорочним, делом удаљењем од лошег и спремањем ка добру, делом кроз нејресиво усавршавање (Исто, стр. 320, чт. 12).

Он је *при садејству божанства у свом усавршавању вољно побеђивао страсти*. *Своја се он и сам борио превасходно против њих* (против страсти). Он је *умртвљивао трих у шелу и кројио његове похоти, побеђујући га с лакоћом и бла-*

јодуијем; иакође је и душу јоучавао и јобуђивао и своје сјрасјии јобеђивао и јлојске јохотије обдуздавао; јо јесји, све јо дешавало се јомоћу дожансјива објииавајућеја у њему, које је искључивало и једну и друју сјрану (Из јрве и друје књије о овајлоћењу, Исто, стр. 325, чт. 27).

Две јрприроде су кроз сјединење јроизвеле једно лице. (Из осме књије о овајлоћењу, Исто, стр. 326, чт. 29).

Христос је кроз васкрсење јосјиао јојийуно нейорочан. (Из књије о обвезницама кришијења, Исто, стр. 328, чт. 38).

Он је сам окусио смрји ради сјасења свих, када је дожанска јрприрода блајои-зволела да се одвоји од њеја у време смрјии, јер она није мојла да окуси смрји (Исто, 328, чт. 38).

На Петој седници блажене памјати Кирила, прочитано је из Прве књиге дела, написаног против Теодора:

Теодор

Ако неко хоће Сина Божијеј да назива Бојом Словом, сином Давидовим, само не у смислу сојсјивеностјии, јиреба му јо дојусјиијии, јер је храм Боја Слова јроизашао од Давида; зајо дојусјимо да онај који је јроизашао из семена Давидова буде називан Сином Божијим јо блајодајии, а не јо јрприроди (не исјушијајући из вида јрприродне родийеље који нису изојачили јоредак сјвари), не називајући бесјелесним бесјелесној, и не јоворећи да је он и јре векова од Боја и од Давида, и сјрасјан и бесјрасан. Тело не јосјоји као бесјелесно; оно шјо се налази доле не налази се јоре; оно шјо је јревечно није и од семена Давидова; оно шјо је сјрасно није бесјрасно; јер, све јо не може се сјединити једним и истјим схвајањем. Шјо јријада шелу, не јријада Боју Слову, а шјо је својсјивено Боју Слову није својсјивено шелу. Природе ћемо исјоведати а домосјрој нећемо одбацивати (Исто, стр. 341).

Кирило

Тврђом да не јиреба одбацивати домосјрој, (он) јојийуно изојачује шјајну овајлоћења. Јер је одлучио да јиврди да јединорођено Слово Божије није јосјило човек и да се није јавило од семена Давидова, већ ојворено уводи двојсјиво синова, јрприроду неједнаку и лажну јо наименовању. Оно шјо се не јовори у сојсјивеном смислу јоказује да на делу не јосјоји јо о чему се јовори, јер оно јојајмљује назвање друјоја. Према јојме, ако се Слово Божије назива човеком не у сојсјивеном смислу, онда је очевидно да се оно и није очовечило. Ако у сојсјивеном смислу онај који је јроизашао из семена Давидова није Син и Бој, онда он и није Бој и није Син јо јрприроди и истјини. Тада је јо називање лажно у односу на једно и друју, а ако ћемо јраво, ју се мисли на сам јредмет; јер и једно и друју назива се оним шјо Он није (Исто).

&

С обзиром да су својства Божанских Ипостаси непроменљива, и то тако да на пример Отац и Свети Дух не могу да постану Син(ови), то Сами Христос нема оплодну (фертилну) и сперматичку, плодородну и генетичку енергију или дејство. Истина је да ипостас може да се сједини само са истоприродном ипостаси, међутим, код Христа не постоје две ипостаси од којих би једна била ипостас Сина Божијег, а друга Сина Човечијег, и при том да обе буду истоприродне, и cadre за сјединење. Дакле, нипошто, и никада такво што није било могуће код Оваплоћеног Логоса, Господа Исуса Христа, јер је Он, наглашавамо, Један и Исти Син Божији и Син Чове-

чији. Уосталом, иако је за већину људи полно или сексуално сједињење природна чињеница, оно ипак није нужно за све људе. Видимо из примера уздржљиваца да је људски живот могућ без упражњавања полног или сексуалног сједињавања (о томе: Елизабет Абот, *Историја целибата*, Београд, 2007). Пошто је зачеће ствар и дело ипостаси, односно људске енергије, то пренесено на Сина Божијег значи да Он не може да има сина! Из пређашњег угла посматрања видели смо да се полна или сексуална енергија, испољавана као њена паралелна страст, у људском животу не испољава нужно, нити му се она нужно приопштава. Зато из тога и израња непобитна чињеница да је Исус Христос могао да буде у потпуности човек, а да при том није морао да постане отац (в.: Протопрезвитер Јован Мајендорф, *Христос у Источно-хришћанској мисли*, Манастир Хиландар, 2003, 139–140; 145–146; 159–164. Такође *Синодално њисмо* светог Софронија Јерусалимског, у: PG 87, 3, стубац 3177D и 3173AD, цитирано према: Џон Мајендорф, *Имјеријално јединство и црквене њоделе*, Крагујевац 1997, 307 и 323). Он то није постао у стварности, нити ће то икада стварно постати, макар писци криминалних књига о Христу и филмотворци криминалних филмова о Њему то од самог почетка промовисали као свршен чин; као дефинитивно кодирани ствар!

Али, хазардерска игра картама са ликом сладуњавог Исуса-Супер-Стара за незнаване и наивне хришћане јесте једна ствар, и то ствар банална, док је постојање и суверенитет Божанске Ипостаси којој се од стране усвојене људске природе ништа не може супротставити, сасвим друга, и то друга као неописива и неопозиво друга!!! Отуда је у истинском Христу, наглашавамо, незамислива оплодна (фертилна) или осемењујућа енергија и делатност, са изузетком остатка онога што природно наставља да сапостоји са ипостасном стварношћу која (тај остатак) усваја, али који (остатак) из горе објашњених разлога никада није могао да буде активиран, као што ни сада не може, нити ће икада моћи да буде, активиран!!! (*Исти*, 163–164). Управо немогућност активности тог остатка причињава највећи проблем писцима криминалних књига о Христу, и опет, највећи проблем филмотворцима криминалних филмова о Њему! У најгорем случају, када баш он бива изабран за домишљање у смислу *иша би било кад би било и кад би могло да буде*, здруженим коалиционим партнерима преостаје да у спрези са неким савременим пустопашним богословима реформаторима даље и све више проводе своје време у трагању за *Христовом људском њсихолођијом*, (прецизније — *њађолођијом*), *сензуалношћу и сексуалношћу*. Резултат те пустоловине добро је познат: све грубље и саблажњивије одбијање нехришћанског света од Христа Спаситеља (*Рим. 2, 24*); све чешће представљање Христа у лицу психопате и шизофреника, и наравно, неулажење самих ових квази-учитеља у Царство Небеско!

Потребна су нам даља појашњења у истом правцу. Оно што није остварено у староме Адаму, остварило се у Христу! У Њему је превладана полна или сексуална супротност путем бестрашћа, па су се благодарећи томе ујединили васељена и рај. Поготово је Христос био моћан то да оствари, с обзиром да је препадни начин постојања Адама и Еве искључивао сексуалне односе; односе последоване грехом (*Quaest. et dubia*, 3, PG 90, 788В. PG 91, 1305С, 1309А, 1401В). *Христос обнавља њалу њприроду у једну саобразност са самим собом (...)* *Посђао је човек али је сачувао своју слободну вољу бесђрасном и њомиреном са њприродом* (в.: *Expositio orat. dom.*, PG 90 877D). Адам је пак начинио неправилан избор *њройив њприроде; целовиђа њприрода се сукобила са самом собом*. А сукоб се одиграо по слободној вољи (*кађа њномин*) (Тамо, 893В). Пошто природа, упркос греху остаје целовита, то су се сукоби-

ле *фисис* и *іноми* (Тамо, 905А). Загађење је дошло кроз *іноми* или гномичку вољу која бира, оклева и занемарује стварно добро, па и бол наноси (в.: *Disp. cum Pyrrho*, 308С). *Гноми* је унутарње стање, и оно стоји у вези с људском личношћу. Будући да је грех увек личан чин који не квари природу по себи, ето објашњења како је оваплоћени Логос у потпуности могао да усвоји нашу природу, али не и грех (в.: *Opusc. theol. et pol.* 192А). Христос, иако поседник природне људске воље, није могао да има гномичку вољу — извориште греха — јер је лично Логос субјект Његовог Бића. Али плотољупцима-јеретцима у низу векова то објашњење није било ваљано. Они нису видели Христа, нити Га виде друкчије до са гномичком вољом. Зато га и *смаиџрају људским човеком, који има вољу наличну нашој, незналицом и оклевалом сукобљеним са самим собом (...)* Само, такав христос није прави Христос!!! У људској природи *Госіода, која не іоседаје іросіу људску ііосіас, већ ііосіас дожанску (...)* не може бити *ірисуіна* никаква *іноми* (в.: *Disp. cum Pyrrho*, 308D), макар се то никада не допало плотољупцима-јеретцима (в.: Протопрезвитер Јован Мајендорф, *Хрсііос у ісііочнохрсііћанској мисли*, Манастир Хиландар, 2003, друго издање, 136, 143–146).

Ми не одобравамо, нити прихватамо метод и чин прибегавања линији мањег отпора када су у питању тврде теме, каква је у овом случају тема *Хрсііове ісііолоііје* (в.: *Ја и археііий* Едварда Ф. Единцера; такође *Хрсііћански археііий*, Београд 2005; нарочито о западној варијанти ставропатхије и долоризма Христове психологије, 89–104). Зато ћемо баш њом наставити нашу филмску полемику, у коју нештедимце уносимо, и подстичемо богословски набој. Преподобни Максим Исповедник је написао да је *Хрсііос обновио ірророду у складу са њом самом (...)* *Посііајући човек, Он задржава своју слободну вољу у бесірасносіи и миру са іррородом* (в.: *Тумачење Молиііве Госіодње*, РГ 90, 877D). Критика често упућивана византијском богословљу — да је оно на Петом Васељенском сабору осигурало тријумф једностраног становишта некадашње александријске христологије и да је тиме издало Халкидон — нема реалну основу! Наиме, критика да је људска природа у Христу, коју је преузела Божанска Ипостас Логоса, била лишена аутентично људских особина — нема реалну основу! На изјаву Марсела Ришара да у александријској христологији никада неће бити места за праву Христову психологију, као ни за стварни култ Спаситељевог човечности, и да је, штавише, изричито признато (Аполинарије Лаодикијски—наша примедба) да је Логос у Исусу заузео место људске душе (в.: *Свеііи Аііанасіје и Хрсііова ісііолоііја ііо Аріјанцима*, *Mel Sci Rel* 4 (1974), 54, цитирано према: Протојереј Јован Мајендорф, *Визанііјско Боіословје*, Минск 2001, ф. н. 10, 224 и 238, на руском) — надовезује се критика Шарла Мелера да је тенденција Истока да види Христа све више и више као Бога, и да је та тенденција нарочито уочљива у Литургији. Томе се додаје то да она одаје и извесну ексклузивност, која ће после расцепа бити само повећана (в.: *Халкидонизам и нео-халкидонизам на Исііоку од 451. до краја VI века*, цитирано према: Јован Мајендорф, *Исііо*, ф. н. 11, 224, 238, на руском). Такозвани *нео-халкидонизам* пак, жигосан је као крипто-монофизитство, и читује се, наводно, у поимању ипостасног јединства на начин модификације Исусових људских особина, због чега Он више није потпуни човек (*Исііо*, 226).

Због таквог подметања и треба да уследи наша реакција! Чињеница јединствености Исусове личности никада није била спорна у византијском богословљу и духовности, али је тамо све веома уздржано по питању испитивања Његове људске *ісііолоііје*. Отац Јован Мајендорф се одважује да каже да ми не познајемо психо-

логију Бога, и да нама није знано шта је Христос осећао у својој човечанској природи; то јест, шта је Он осим страдања приликом преживљавања људског страха, бола и муке још осећао у Гетсиманском врту?! (в.: *Увод у свейоошачко бојословље*, књига трећа, Врњачка Бања, 2006, 62). Али, трезвени суд о психологији, како у теологији, тако и у духовности, не може да изостане. Не изостаје суд о томе шта је то *йриродни* човек? У Исусу као Новом Адаму *йриродна* човечност је поново васпостављена. А *йриродним* човеком сматран је онај човек који учествује у слави Божијој, те према томе и онај који више није објекат закона *йале* психологије. Дејство ових закона у Исусу није било негирано, него су они били посматрани у светлу сотириологије. На пример, идеја *найредовања у мудросџи и расџу* (Лк. 2, 52) код Исуса подразумевала је чињеницу постојања извесног степена незнања (Мк. 13, 32). Пошто је Христос једносуштан са нама, а ми смо незнавени у извесним стварима, то је и Он патио од незнања; то јест, Он је учио оно што претходно није знао (в.: *De sectis*, PG 86, 1264A). У ствари, сама Христова човечност је *йасхална*: у њој човек прелази из незнања у знање, из смрти у живот; у исцељеност, преображеност и ново стање стварности, подобно стању Новог Адама (в.: Протојереј Јован Мајендорф, *Визанџијско Бојословље*, Минск 2001, 226–228).

На крају, у Христу су превазиђене све супротности, тако да ће Бог после свеопштег васкрсења бити све у свему; док ће достојне Сина, Бог Отац признати за своју децу као своје облагорађене христосе.

10

Пример једној да-филма о Хрисџу

Играно-документарна филмска рефлексџа *Mary Abela Ferrara*-е са несвакидашњом силином и непосредношћу поново покреће савремену причу о Христу као *камену сџошџицања и знаку йреџоречном*. То је прича о Ономе који *није дошао на Земљу да донесе мир нејо рай*; о Ономе *о коме ће се йоворџи* свуда: и у Јерусалиму и у Њујорку, и у сеници и у ТВ-станици, и у храму и болници, у затвору и лудници. Свакако да она њу покреће и у времену *када ће свако ко нас убије мислиџи да Боју службу чини*.

Редитељ *Abel Ferrara* пројављује стваралачку енергију у приступу теми Христа уопште; посебно пак, у приступу питању: *Ко је йосџрадали и васкрсли Исус данас? — и, може ли се данас живеџи духовно?* Он њу интензивно провлачи кроз канонска Јеванђеља, апокрифе и кодове, еда би је и укрстио и испреплео с енергијом теме *изјубљеној и йовраћеној живоџа* неколицине људи, жена и деце — везаних за Исуса Христа као Месију. Стваралачку енергију таквих тема и таквих живота, али и живота освештаваних и облагорађиваних људи данас у Православљу ми срећемо код отаца попут митрополита Јована Зизјуласа и оца Емилијана Светогорца; док пре њих код наших преподобних: аве Јустина Поповића и патријарха кир-Павла Стојчевића, аве Софронија Сахарова и старца Порфирија Атинског, Паисија Светогорца и Јефрема Филотејско-Аризонског. Оно ка чему ликови *Abela Ferrara*-е стреме целим својим бићем: *заједници и заједницењу* —, то је што доминира у мисли, речи и жићу побројаних црквених Отаца. У коначном збиру, то доминира код њих као *кинонија*.

Ликови женски и мушки пак, у филму редитеља и богослова *Ferrara*-е, долазе и до одговора на друго, кључно питање: *Може ли се данас живеџи духовно?* Он је потврдан. Јер, неко ту има дара (*Mary*) *да иде у йрошлосџ до исџине*, а неко други

опет (*Theodore*, ТВ-водителј емисије о Исусу) оним што ће му се случити (молитва и метаноја) напросто одговара на питање, слично питању нашег доброг човека у Срба, доктора Владете Јеротића: *Куда без духовности и будућности?* — Наш доктор опет, узвратно потврђује *Theodore*-ово размишљање као истинито, речима: *Никуда... Биће негде дубоко у себи ошворен и сиреман на догађаје, који не долазе само из царства зла, неће и из царства добра (разликовање духова!) — можда је једино што од нас Дух очекује у времену које долази* (в.: Владета Јеротић, *Заборавање и йоновно сећање, може ли се йобећи од искушења*, Источник, брoј 61–62, 2007, 157).

Појвор

И на крају наше филмске репортаже богословски профилисане, баш као на њеном почетку, и то ради узимања учешћа у завођењу реда у хаосу филмске христологије, па сходно томе и писане језиком покретних слика или светлописа — сећамо се нашег истинског сродства са Христом. И док се нехришћани због своје иконичности представљају као жива, личносна и оригинална уметничка дела расута по екрану или платну свега света сличном филмском, дотле хришћани путем Миропомазања, Крштења (богопостања или дића славе) и Евхаристије, постају освештана, есхатолошка и божанска ремек-дела, живе иконе унесене у свету Литургију. У њој те живе иконе онда и остварују своје есхатолошко подобје као христоподобје. О томе како се мундијална кинематографија (не)сналази у овим, и у другим суштинским тајнама христологије, ми смо овим својим огледом скренули пажњу и свим садашњим, и свим будућим ствараоцима — светлописцима, истински заинтересованим за Тајну Христа.

The end

Summary: At the beginning of our theologically profiled film coverage, precisely — our participation in the drama of bringing order to chaos of film Christology written in language of motion pictures or cinematography — we remember our true kinship with Christ (Acts 17:28). As a matter of fact, all people are bearers of Christ's image and heirs of potential of His likeness. While non-Christians, on account of their iconicity, present themselves as living, hypostatic, original works of art dispersed throughout the entire world as inside a planetary gallery without walls and ceiling, Christians, by means of Anointing, Baptism (Theosis, expression by Dionysius the Areopagite, or beings of glory, expression by the Syrian theologians) and Eucharist, become consecrated, eschatological or divine masterpieces, living icons brought into divine liturgy; the very living icons of all the Saints — gathered from all corners of the world into One, Holy Catholic and Apostolic Church. Inside the Church those living icons actualize their eschatological likeness, which has simultaneously been built ontologically-aesthetically and ascetically — eucharistically and led to church hypostasisness, to Christ-likeness. That is why the Christians are called offsprings of Christ (Acts 17:28–29), sharers in His body and blood, flesh of His flesh and bones of His bones (Nicholas Cabasilas, *The Life in Christ*, PG 150, 593D). Those are the people who came from the pool of rebirth of water and Spirit; those who were anointed with the Spirit and joined to anointing of Old Testament prophets, kings and priests, those who clothed themselves in Christ and received communion with Him as with daily Bread. Yet again, that Bread is adaptable to our entire physical and spiritual system, for the sake of very soul and body.